

Sveits finansierte nazi-regimet

Sveits var det tyske nazi-regimets bankforbindelse, og bidro til å forlenge krigen, hevder USAs regjering.

Aftenpostens korrespondent
ULF PETER HELLSTRØM

Berlin

«Det største tyveriet i historien», heter det i rapporten fra USAs viseutenriksminister Stuart Eizenstat om nazistenes gullytyverier. Rapporten representerer en bredside mot Sveits og landets bankvesen under den annen verdenskrig.

Landet og finansinstitusjonene hvitvasket nazipenger og sørget for at store verdier og penger som var beslaglagt fra jøder kunne anvendes til å kjøpe utstyr til den tyske krigsmaskinen. Sveits måtte vite at nazistene ikke hadde mer gull igjen fra egne reserver, og at de store mengdene som ble tilbudt for kjøp derfor måtte stamme fra rene tyverier, mener Eizenstat.

Reaksjonene i Sveits var i går preget av selvransakel-

se, men også en viss lettelse. Rapporten er et bidrag til å skape klarhet i hva som egentlig skjedde, sa landets utenriksminister Flavio Cotti i Bern i går. Han karakteriserte rapporten fra Eizenstat som «meget korrekt».

Det er første gangen at den amerikanske regjeringen selv bekrefter meldingene fra ulike hold det siste året om den aktive sveitsiske rollen som finansieringskilde for det tyske nazistiske regimet under krigen. – Sammen med andre nøytrale land bidro Sveits til å forlenge en av de blodigste konflikter i vår historie, heter det i rapporten.

Stor innsats

11 ministerier og offentlige organer i USA har bidratt til rapporten på 212 sider. Etter gjennomsyn av rundt 800 000 dokumenter konkluderer den med at Hitler-regimets gullytyverier beløp seg til 579 millioner dollar. Etter dagens dollarverdi tilsvarer dette et samlet beløp på rundt 38 milliarder kroner.

En stor del av disse verdiene ble kanalisert til Sveits

for å finansiere den tyske krigsmaskinens behov for sjeldne råvarer og bearbeidet utstyr. Sveitsiske myndigheter mottok gull for rundt 400 millioner dollar etter datidens kurser.

En del ble riktignok sendt videre til andre nøytrale land, men gull for rundt 276 millioner dollar endte i Sveits. Og av dette beløpet stammet gull for rundt 200 millioner dollar fra det nazistiske regimets overgrep mot tyskokkuperte land – og først og fremst forfulgte jøder, ifølge rapporten.

Men samtidig fant Eizenstat ingen holdepunkter for at de sveitsiske bankierene faktisk visste at gullet de kjøpte fra Hitler-regimet, inneholdt tannfyllinger av gull, gifteringer og andre eiendeler som opprinnelig stammet fra jøder i de tyske konsentrasjonsleirene.

Meldingene om at gullbarrene inneholdt rester av tannfyllinger og personlige eiendeler, ble likevel motatt med sjokk i Sveits, der avsløringene om bankvesnets mange forretninger med det nazistiske regimet er blitt en traumatisk opplevelse for mange. Fremstå-

JØDISK GULL: Noen millioner eksemplarer av denne sveitsiske gullmynten fra 1947 ble laget av nazigull stjålet fra jøder, hevdet det sveitsiske bladet *Die Wochenzeitung* midt i mars i år.

Foto: SCANFOTO/EPA

ende kunstnere og forfattere appellerte tidligere i år om et skikkelig oppgjør med fortiden.

Den amerikanske rapporten kommer også med kritikk av andre nøytrale land – som Portugal, Spania, Tyrkia og Sverige – for sin holdning til Tyskland under krigen. – I den unike atmosfæren under krigen kolliderte nøytraliteten med moralen. Altfor ofte ble nøytraliteten en unnskyldning for å se

bort fra moralske vurderinger, heter det i rapporten.

Etter krigen er det Sverige som har vist den største viljen til å komme til bunns i spørsmålene om hvor det stjalne gullet tok veien og hvem det opprinnelig tilhørte, mener Eizenstat.

Den jødiske verdenskongressen kalte onsdag Eizenstat-rapporten for et historisk dokument, mens den amerikanske senator Alfonso d'Amato etterlyste kon-

krete handlinger fra den sveitsiske regjeringens side. – Vis meg pengene, sa d'Amato, som har fremstått som den fremste kritikeren av Sveits' rolle under krigen.

Sveits har allerede vedtatt å opprette et humanitært fond for solidaritet med undertrykte og ofre for diktaturer. Fondet skal få midler gjennom et salg av de sveitsiske gullreservene på flerfoldige milliarder sveitsiske franc.